

DARBO PASIŪLOS IR PAKLAUSOS INFORMACIJOS SRAUTAS LIETUVOS RAJONINIUOSE LAIKRAŠČIUOSE

Marija Stonkienė

Šiuo metu Lietuvos darbo rinkos infrastruktūroje formuojasi darbo rinkos informacinio aprūpinimo segmentas. Tai naujas kūrimo stadijoje esantis organizmas, nulemtas išorinės aplinkos – ekonomikos plėtros – ypatumų ir vaidinantis toli gražu ne paskutinį vaidmenį darbo rinkos charakteristikų dinamikoje. Lietuvos darbo rinkos informacinio aprūpinimo sistemos kūrimas ir plėtra yra perspektyvi frikcinio ir struktūrinio nedarbo prevencijos priemonė. Darbo rinkos aprūpinimas informacija sudaro sąlygas ne tik operatyviai darbo vietas ar darbuotojo paieškai, bet ir padeda objektyviau įvertinti pasirenkamo verslo perspektyvas.

Tiriant Lietuvos darbo rinkos aprūpinimo informacija sistemą daugiausia dėmesio buvo skiriama vietiniam darbo rinkos informacinio aprūpinimo lygiui, absoliutinant jo įtaką. Vietinio informacinio aprūpinimo svarbą iškelia bei patvirtina tas faktas, kad praktinis poveikis darbo rinkai yra greičiausiai realizuojamas vietiniu lygiu, taip pat ir tai, kad makrolygiu vartojama informacija yra formuojama iš vietiniu lygiu generuojamos informacijos sandų.

Lietuvoje darbo rinkos aprūpinimo informacija vietiniu lygiu analizavimas šiuo metu yra galimas tik darbo pasiūlos ir paklausos informacijos srautų tyrimų pagrindu. Taip yra todėl, kad kiti teminiai informacijos srautai dar tebėra kūrimosi stadijoje ir todėl kiek išsamesnis jų tyrimas yra gana problemiškas.

Pradinėje tyrimo stadijoje buvo išskirti darbo pasiūlos ir paklausos informacijos kanalai. Apibendrinus Lietuvoje atliekamų atrankinių namų ūkių tyrimų duomenis (2, 3) nustatyta, kad po-

puliariausi darbo (ir informacijos apie laisvas darbo vietas) paieškos kanalai yra:

- 1) darbo paieškos per pažįstamus;
- 2) darbo paieškos per darbo biržas;
- 3) darbo paieškos sekant, skelbiant skelbimus spaudoje.

Šio straipsnio tikslas – supažindinti su trečiojo kanalo sudėtinės dalies (darbo paieškos sekant ir skelbiant skelbimus rajoninėje spaudoje) informacijos srautų tyrimo rezultatais.

Informacijos srautai buvo tiriami pagal šiuolaikinės informacijos vadybos nuostatas. Tyrimo metodai buvo: Lietuvos respublikinių, rajoninių ir miestų laikraščių teminė analizė, statistinių duomenų analizė, lyginamoji analizė.

Analizuojant darbo ar darbuotojo paiešką sekant ar skelbiant informaciją apie darbo pasiūlą ir paklausą Lietuvos spaudoje buvo pastebėta, kad informacija apie darbo jėgos pasiūlą ir paklausą spausdinama visuose didžiuosiuose šalies dienraščiuose, daugelio rajoninių centrų ir kitų Lietuvos miestų laikraščiuose, taip pat ir specialiuose laikraščiuose bei reklaminiuose leidiniuose. Darbo pasiūlos ir paklausos informacijos segmentų pasitaiko ir Lietuvoje platinamuose kituose periodiniuose leidiniuose (pvz., žurnaluose), tačiau tai gana fragmentiška informacija ir nėra susiformavusi jos pateikimo sistema (dažniausiai tai informacija apie suteikiamas galimybes platinti vieną ar kitą leidinį). Specializuotuose leidiniuose darbo pasiūlos ir paklausos blokai taip pat tik formuojasi. Pirmieji tokio pobūdžio duomenys pateikiami reklaminiuose specializuotuose leidiniuose.

Darbo pasiūlos ir paklausos informacija paprastai pateikiama ne tik atsitiktinių skelbimų „Reikalingi” ar „Skelbia konkursą” rubrikomis, bet ir skelbimų skirsnyje, rubrikomis: „Ieško darbo”, „Siūlo darbą”, „Paslaugos”, „Siūlo mokytis”.

Darbo pasiūlą įvardijanti informacija pateikiama po rubrika „Siūlo darbą” arba po atsitiktinėmis rubrikomis „Reikalingi/ -a/ -as”, darbo paklausa įvardijama rubrikomis „Ieško darbo”, „Paslaugos”. Kituose laikraščiuose ir leidiniuose informacija apie

darbo pasiūlą ir paklausą pateikiama ir po tokiomis rubrikomis, kaip „Įvairūs“, „Kiti“ ar „Ieško“. Po rubrika „Siūlo mokytis“ pateikiama informacija apie tam tikras darbo rinkos subjektų mobilumo ir konkurentabilumo darbo rinkoje didinimo galimybes – įvairius kursus, mokymosi įstaigas.

JAV atliktų tyrimų duomenimis skelbimai duodami tik 15 proc. esamų vakansijų (1). Iš bendro informacijos srauto reikėtų išskirti ir menkos informacinės vertės (skirtus labai siauram specifiniam vartotojų ratui skelbimus – pvz., reikalingos jaunos merginos darbui užsienio baruose, reikalingos šokėjos darbui užsienyje ir pan.) segmentus, kurie, atliktų skaičiavimų duomenimis, Lietuvoje sudaro maždaug 4–8 proc. didžiųjų šalies dienraščių – „Lietuvos ryto“, „Respublikos“, „Lietuvos aido“, „Dienos“ – 1994 metų generuoto darbo pasiūlos ir paklausos informacijos srauto (suminėje srauto išraiškoje neatsižvelgiant į darbo paklausos segmentą, apibrėžiamą asmenų, siūlančių paslaugas, skelbimų dalimi) (4). Darbo pasiūlos ir paklausos informacijos srauto informacijos vienetai – skelbimai pasižymi įvairia apimtimi ir charakteristikomis, juose pateikiama įvairios apimties informacija: apie amžių, lytį, išsilavinimą, turimus darbo įrankius, sugebėjimus, patirtį ir pan.

Akcentuojant vietinio darbo rinkos aprūpinimo informacija svarbą, analizuojant tokio aprūpinimo sandus išryškėja darbo pasiūlos ir paklausos informacijos srautų vietinėje (rajoninėje ar miestų) spaudoje tyrimo būtinumas. Tyrimo metu analizuota Lietuvos rajoninė spauda mus dominančiu teminiu informaciniu aspektu.

Mūsų atlikto 1995 metų darbo pasiūlos ir paklausos informacijos srauto rajoniniuose laikraščiuose tyrimo metu nustatyta, kad 1995 metais 44 rajoniniai ir miestų laikraščiai spausdino darbo pasiūlos ir paklausos skelbimus:

1. Po rubrikomis „*Siūlo darbą*“ ir „*Ieško darbo*“ – 15 laikraščių („Alytaus naujienos“, „Artojas“ (Šilalė), „Brasta“ (Plungė), „Darbas“ (Pasvalys), „Kėdainių garsas“, „Kėdainiai“, „Panevėžio balsas“, „Pietų Lietuva“, „Plungė“, „Santarvė“ (Mažeikiai), „Sūduva“ (Marijampolė), „Ukmergės diena“, „Utenos apskrities žinios“, „Valsčius“ (Šakiai), „Žvaigždė“ (Švenčionys);

2. Po rubrika „Paslaugos” – 22 laikraščiai („Anykšta”, „Bangga” (Klaipėda), „Biržiečių žodis”, „Draugas” (Šakiai), „Gimtasis Rokiškis”, „Gyvenimas” (Prienai), „Jonavos balsas”, „Kalvotojoji Žemaitija” (Telšiai), „Kupiškėnų mintys”, „Laikas” (Šiauliai), „Mūsų kraštas” (Radviliškis), „Mūsų žodis” (Skuodas), „Naujoji vaga” (Ignalina), „Naujasis rytas” (Raseiniai), „Naujienos” (Jonava), „Pajūrio naujienos”, „Pamarys” (Šilutė), „Santaka” (Vilkaviškis), „Sidabrė” (Joniškis), „Suvalkietis” (Marijampolė), „Šviesa” (Jurbarkas), „Vienybė” (Naujoji Akmenė);

3. Po rubrikomis „*Kiti*”, „*Ivairūs*”, „*Reikalingi/ -a/ -as*”, „*Ieško*” – 11 laikraščių („Bičiulis” (Kelmė), „Dzūkų žinios” (Lazdijai), „Galvė” (Trakai), „Kaišiadorių aidai”, „Merkio kraštas” (Varėna), „Naujasis gyvenimas” (Prienai), „Šalčia” (Šalčininkai), „Širvinta” (Širvintos), „Švyturys” (Kretinga), „Tauragiečių balsas”, „Tėvynė” (Panevėžys), „Tėviškės žinios” (Kaunas), „Utenis”, „Žemaitis” (Plungė).

Darbo pasiūlos ir paklausos skelbimų nespausdina šie rajonų pasiekiantys laikraščiai (17): „Aušros alėja” (Šiauliai), „Aukštinė varpa” (Pakruojis), „Biržų žinios”, „Blyksnis” (Anykščiai), „Draugystė” (Vilnius, 3 kalbomis: lietuvių, lenkų ir rusų), „Elektrėnų žinios”, „Gėlupis” (Prienai), „Kauno laikas”, „Mūsų Palanga”, „Ramovė” (Alytus), „Rytas” (Švenčionys), „Vilnis” (Molėtai), „Šilalės naujienos”, „Zarasų kraštas”, „Žemaičių aidas”, „Žemaitija”, „Žiburys” (Anykščiai).

Tenka pažymėti ir tai, kad didesnėje dalyje rajoninių laikraščių darbo pasiūlos ir paklausos informacija yra nepastovi, gana fragmentiška.

Darbo pasiūlos ir paklausos informacijos srautų miestų ir rajonų spausdiniuose (laikraščiuose) analizės rezultatai pateikiami 1 lentelėje.

Į atskiras lentelės skiltis išskirtų darbo pasiūlos ir paklausos informacijos srauto būklės įvertinimas remiasi informacijos vietų (skelbimų) publikavimo ypatumais – pateikimo sistema (dislokacijos vietos pastovumu, pateikimo periodiškumu), tam tikro-

mis turinio charakteristikomis. Darbo pasiūlos ir paklausos pateikimo sistema laikoma susiformavusi, jeigu darbo pasiūlos ir paklausos informacija (informacijos vienetai – skelbimai) publikuojama nuolat – turi pastovią dislokacijos vietą, pateikiama gana pastoviais intervalais. Darbo pasiūlos ir paklausos pateikimo sistema yra formavimosi stadijoje, kai ši informacija turi pastovią dislokacijos vietą, tačiau pateikiama nereguliariai. Manoma, kad darbo pasiūlos ir paklausos informacijos pateikimo sistemos nėra, jeigu darbo pasiūlos ir paklausos informacija nėra publikuojama arba apsiribojama tik pavienėmis darbo pasiūlos apraiškomis – siūlomomis paslaugomis. Pagal darbo paklausos informacijos srauto sudedamąją dalį (darbo paklausą siūlant paslaugas) išskiriamas darbo paklausos segmento susiformavimas, nes jis apibūdina kiek vienpusišką darbo pasiūlos ir paklausos informacijos srauto formavimą.

Darbo pasiūlos ir paklausos informacijos srautų formavimo spaudoje ypatumai, pateikiami kartu su darbo vietų kitimo dinamikos rodikliais, gali padėti susidaryti kiek išsamesnį vaizdą apie vietinės darbo rinkos būklę. Kol dar nėra skaičiuojami apibendrinantys darbo vietų kitimo dinamikos rodikliai, vietoj jų galima naudoti kitus vietinės darbo rinkos būklę charakterizuojančius duomenis: ieškančių darbo asmenų skaičių rajonuose bei duomenis iš įmonių registro – įmonių skaičiaus atskiruose rajonuose, atkreipiant dėmesį į individualių įmonių, neturinčių juridinio asmens statuso, dinamiką.

Duomenų gretinimas leidžia išskirti tam tikrus rajonus, kur poveikis situacijai vietinėje darbo rinkoje galėtų būti realizuojamas tobulinant ar sukuriant darbo rinkos aprūpinimo informacija sistemą. Šiuo metu reiktų atkreipti dėmesį į tokius Lietuvos rajonus: Zarasų, Tauragės, Lazdijų. Dar keliuose rajonuose, į kuriuos šiuo metu derėtų atkreipti dėmesį, situacija darbo rinkoje nėra problemiška, tačiau atsižvelgiant į šio tyrimo rezultatus ir sugretinus su darbo pasiūlos ir paklausos santykinių šaltinių dinamika tokia padėtis gali kisti. Atsižvelgiant į tai, kad išskiriant šiuos rajonus nėra įvertinama neoficialios darbo rinkos įtaka, o

darbo paklausa nustatoma tik pagal darbo biržų duomenis, darbo pasiūlos ir paklausos informavimo sistemą rajoninėje spaudoje reikėtų kurti Pakruojo ir Molėtų rajonuose.

L e n t e l ė . Darbo pasiūla ir paklausa Lietuvos rajoniniuose ir miestų laikraščiuose (1995 m.)

Miestai ir rajonai	Darbo pasiūlos ir paklausos sistema			
	susiformavusi	formuojasi	nėra	tik darbo paklausa (epizodiškai)
Akmenė				*
Alytus	*		*	
Anykščiai				*
Biržai				*
Elektrėnai			*	
Ignalina				*
Jonava				*
Joniškis				*
Jurbarkas				*
Kaunas	*			
Kaišiadorys			*	
Kelmė			*	
Kėdainiai	*			
Klaipėda	*			
Kretinga			*	
Kupiškis				*
Lazdijai		*		
Marijampolė	*			
Mažeikiai	*			
Molėtai			*	
Pakruojis			*	
Palanga		*		
Panevėžys	*			
Pasvalys	*			

lentelės tęsinys

Miestai ir rajonai	Darbo pasiūlos – paklausos sistema			
	susiformavusi	formuojasi	nėra	tik darbo paklausa (epizodiškai)
Plungė	*			
Prienai	*			
Radviliškis				*
Raseiniai				*
Rokiškis				*
Skuodas				*
Šakiai	*			
Šalčininkai			*	
Šiauliai	*			
Šilalė	*			
Šilutė				*
Širvintos			*	
Švenčionys	*			
Tauragė		*		
Telšiai				*
Trakai			*	
Ukmergė	*			
Utena	*			
Varėna			*	
Vilkaviškis				*
Vilnius	*			
Zarasai			*	

* Darbo pasiūlos ir paklausos sistemos būklė

LITERATŪRA

1. Joan E. Friedenberga, Curties H. Bradly. Finding a Job in the United States = Как найти работу в Америке. – N. Y., 1995.
2. Lietuvos ekonominė ir socialinė raida: 1995 m. sausio–liepos mėn.: Mėnesinis pranešimas. – V.: Statistikos departamentas, 1995.
3. Lietuvos ekonominė ir socialinė raida: 1994 m. sausio–lapkričio mėn.: Mėnesinis pranešimas. – V.: Statistikos departamentas, 1994.
4. Stonkienė M. Darbo pasiūlos ir paklausos informacija Lietuvos dienraščiuose // Darbo rinka. – 1996 . – Nr.1 (13). – P. 70-73.

Įteikta 1996 m. spalio mėn.

INFORMATION STREAM OF DEMANDS OF LABOUR SUPPLY IN THE LITHUANIAN REGIONAL PRESS

Summary

The author analyses the system of presenting information used in the Lithuanian Regional Press, according to the demands of the labour supply. The results of the survey make it possible to distinguish regions in Lithuania where the local labour market can be influenced by establishing and updating the system of providing information to the labour market.